

Czy rozstanie zmienia rodzica? Procesy tożsamości rodzicielskiej u rodziców w trakcie i po rozstaniu: badanie podłużne

W dzisiejszych czasach rozwód nikogo już raczej nie dziwi. W Polsce średnio orzekanych jest 65 tysięcy rozwodów rocznie, a i tak liczba ta stanowi jedną z mniejszych w Unii Europejskiej. Warty podkreślenia jest, że obok wzrostu liczby rozwodów, maleje liczba zawieranych małżeństw, a coraz więcej ludzi decyduje się na tworzenie związków w sposób niesformalizowany, co utrudnia zebranie dokładnych danych na temat liczby rozstań. Szczególnie ważną w tym kontekście, wydaje się kwestia rozejścia pary posiadającej dziecko/dzieci. Dostępne badania wskazują, że po rozejściu się rodziców, dzieci z reguły zostają z matką, natomiast ojciec w większości przypadków spotyka się z nimi albo w co drugi weekend, albo mniej niż raz do roku, stopniowo ograniczając kontakt, aż do całkowitego wycofania. Co jest przyczyną takiego stanu rzeczy? Czy rodzic nieutrzymujący kontaktu z dzieckiem przestaje czuć się rodzicem? Oraz czy główny opiekun dziecka, zaczyna postrzegać swoją rolę, jako bardziej istotną w tworzeniu obrazu własnej osoby? Odpowiedzi na te pytania będziemy poszukiwali w planowanym projekcie badawczym. Wcześniejsze badania skupiały się w głównej mierze na sposobie realizowania nowej roli *matki/ojca po rozstaniu*, a badacze skupiali się na obserwacji częstości kontaktu z dzieckiem, formy interakcji z nim oraz przyglądając się rozwiązaniom dotyczącym dzielenia obowiązków opiekuńczych. Przegląd literatury naukowej wskazuje jednak na potrzebę uzupełnienia luki w wiedzy dotyczącej tego jak powyższe zmiany wiązać się mogą z poczuciem tożsamości rodzicielskiej, czyli tym jak rodzice postrzegają siebie jako rodzica i co oznacza się niego rodzicielstwo. Celem niniejszego badania jest analiza zmian tożsamości rodzicielskiej u matek i ojców po rozstaniu. Sprawdzimy czy zmiany w poczuciu tożsamości rodzicielskiej związane są z rozstaniem rodziców, oraz w jakim kierunku zmieniać się one będą wraz z kolejnymi etapami rozstania (od etapu wczesnego, związanego z wyprowadzką jednego z rodziców, po stadia późniejsze, związane z próbami ustrukturyzowania systemu rodzinnego). Dodatkowo, mając na uwadze fakt, że dobrze rozwinięta i ugruntowana tożsamość rodzicielska związana jest z lepszym zdrowiem psychicznym i że może być zasobem chroniącym jednostkę w sytuacjach kryzysowych, sprawdzimy związek tożsamości rodzicielskiej z poziomem dobrostanu psychologicznego, wypalenia rodzicielskiego, depresji oraz lęku u rodziców na kolejnych etapach badania.

Proponowane badanie będzie pierwszym, w którym poddamy analizie związek między tożsamością rodzicielską, a płcią przypisaną przy urodzeniu, identyfikacją płciową i własną oceną męskości/kobiecości, co pozwoli na bardziej dokładne ujawnienie roli płci w kontekście zmian tożsamościowych. Uwzględnimy również wpływ przekonań o równości płci w rodzicielstwie, na to jak rodzice po rozstaniu pełnią swoje obowiązki opiekuńcze.

W badaniu, obok tradycyjnych skal i kwestionariuszy, użyjemy również analiz opartych o sztuczną inteligencję, które pomogą nam ocenić zdrowie psychiczne rodziców oraz zachodzące zmiany w ich tożsamości rodzicielskiej.

Zakładamy, że rezultaty naszego badania wykażą, iż rozstanie rodziców prowadzić będzie do zmian w ich tożsamości rodzicielskiej, zarówno tych pozytywnych jak i negatywnych. Z jednej strony, rozstanie powodować będzie zwiększenie pozytywnego zaangażowania u rodziców będących głównym opiekunem dziecka. Z drugiej, do wzrostu kryzysu tożsamości rodzicielskiej, a nawet żałowania decyzji o zostaniu rodzicem zarówno u rodziców pełniących główną rolę opiekuńczą, ale postrzegających rodzicielstwo jako zbyt obciążające, jak i u rodziców, którzy zaczynają mieć ograniczony kontakt ze swoim dzieckiem. Zakładamy również, że dobrze rozwinięta i ugruntowana tożsamość rodzicielska, będzie czynnikiem wpływającym pozytywnie na funkcjonowanie rodzica, który został głównym opiekunem i może realizować swoją rolę rodzicielską. Z drugiej strony sztywna i niepodatna na zmiany tożsamość rodzicielska może wpływać negatywnie na dobrostan rodzica, który zaczyna mieć ograniczoną możliwość kontaktu z dzieckiem. Zakładamy również, że zmiany w tożsamości rodzicielskiej zależeć będą od płci przypisanej przy urodzeniu, identyfikacji płciowej oraz męskości/kobiecości. Natomiast przekonania na temat równości płci w rodzicielstwie wpływać będą na promowanie równej opieki nad dziećmi między rodzicami.

Analizy dotyczące funkcjonowania rodzin po rozstaniu kładą nacisk na pierwszy rok jako kluczowy okres, podczas którego dochodzi do przeformowania nowych relacji zarówno między parą jak i pomiędzy rodzicami i dziećmi. Roczny plan niniejszego badania, pozwoli na szersze zrozumienie tego jakie mechanizmy zachodzą w tożsamości rodzicielskiej w tym czasie oraz tego w jaki sposób związane są one z dobrostanem, zdrowiem psychicznym, a także pełnieniem roli rodzica.